
RAZVOJ ANTROPOLOGIJE V KOLUMBIJI

BLAŽ TELBAN

Antropologija¹ je kot veda v Kolumbiji dobila svojo znanstveno identiteto in bila inštitucionirana v novejšem času. To je bilo ob koncu tridesetih let tega stoletja, ko so bila zbrana razna dela preteklih mišljenj in akcij, ki jih danes označujemo za antropološka. Bilo je leta 1938, ko je član gibanja Bachue² Gregorio Hernandez de Alba³ ustanovil Arheološki narodni servis v sklopu z Ministrstvom za narodno izobraževanje (Duque, 1965).

Vendar pa, če se želimo podrobneje seznaniti z razvojem socialnih in humanističnih ved, kamor nedvomno spada tudi antropologija, je treba poseči precej nazaj, to je v obdobje takoj po odkritju Kolumbije,⁴ konkvisti in njenih kronistih, katerih dela je sicer treba upoštevati z zadržkom, vsekakor pa jim je treba pripisati njihovo etnohistorično vrednost. Dela kronistov, misijonarjev, potnikov in administratorjev imajo predvsem informacijsko vrednost in temeljijo na zbiralni metodi podatkov. Lahko jih označimo (dostikrat) kot pristransko deskripcijo indijanskih plemen, naravnih bogastev in osvajalnih pohodov Špancev, ter vojn z indijanci. Zahvaljujoč njim pa imamo danes vsaj približne prispedobe o že izumrlih, iztrebljenih in asimiliranih etničnih skupinah, ki so včasih poseljevala kolumbijski kulturni prostor, poleg tega pa so se predvsem misionarji posvečali proučevanju raznih indijanskih jezikov. Kasneje so ta dela bila z raziskavami zgodovinarjev, arheologov, etnologov, paleontologov in lingvistov revizirana in so dobila svoj znanstveni okvir. Seveda pa to ne velja samo za Kolumbijo, marveč za vso Amerko. Brez dvoma pa je bila in je za Kolumbijo značilna močno prisotnost katoliške cerkve (najbolj v vsej Ameriki), ki je še do pred kratkim imela vsesplošno moč in vlogo uravnavanja ljudskega mišljenja, saj ji je ustava iz leta 1886. podaljšala monopol nad izobrazbo, katerega je imela že v času kolonializma. Cerkev pa je podprla program vlade v boju proti liberalnim radikalom, ki so se borili med drugim tudi za laično in manj elitistično izobrazbo (Jimeno, 1984). To pa je imelo tako pozitivne, vsekakor pa veliko več negativnih posledic. Pozitivne so proučevanje indijanskih jezikov (če izvzamemo namen) in predvsem obširna dela raznih misionarjev ter preko njih seznanjanje⁵ sveta z obstojem številnih etničnih skupin, negativne pa, da so podcenjevali kulturo Indijancev, jo skušali spreminjati in predvsem z vsiljevanjem svoje vere skušali narediti »civiliziranega« Indijanca.⁶ V imenu Boga so se opravičevala največja barbarstva (Barre-ra, 1985). Poleg tega je cerkev dolgo časa podpirala *encomiando*,⁷ se z njo okoriščala in kasneje vplivala na državne forume, ter tako pomagala zadrževati razvoj znanosti. Sodelovala je tudi z aristokracijo pri zaviranju vsesplošnega napredka. V XVIII. stoletju zasledimo v znanostih kolonij vplive burbonskih reform. V tem času je španska Amerika postala zanimiva za znanstvenike z raznih koncev Evrope med katerimi naj omenim le nekatere: Jose Celestino Mutis, Charles Marie de la Condamine, Jorge Juan in Antonio de Ulloa, Alexander Von Humbolt, Augustin Codazzi. Z njimi pa je prišel tudi vpliv idej, ki se kažejo predvsem v želji po poli-

tični odcepitvi od Španije in ustanovitvi samostojnih držav. V delih tujcev in njihovih lokalnih sodelavcev pa se kažejo jasne posledice za antropološko znanost, čeprav v kolumbijskem primeru še niso primerno ocenjene (Uribe, 1980).

Tako je bila pod vodstvom José Celestino Mutisa ustanovljena Botanična ekspedicija (1783), ki je kot vsesplošni znanstvenik, čeprav je prišel v deželo kot zdravnik kraljevega predstavnika, zbral okoli sebe krog učenih ljudi in kot rezultat je izšlo delo »Flora de la real Expedicion Botanica del Nuevo Reino de Granada (Flora prve botanične ekspedicije novega kraljestva Granade). Vendar pa so prav tako opisovali tudi deželo in ljudi.

Leta 1850 je začela delovati Comision Corografica — Opisovalna komisija, katere vodstvo je bilo poverjeno geografu Augustinu Codazziju. Za nalogo so člani te komisije imeli pregledati vso deželo in narediti splošen zemljevid celotne dežele in zemljevide provinc. Poleg tega so morali tudi opisati obiskane kraje in ljudi, še posebno tiste, ki so imeli pomembnost za deželo, prikazati epizode in doživetja svojih potovanj, narisati tipična oblačila in prebivališča, skratka vse kar je potrebno za boljše poznavanje dežele. V devetih letih so uspeli obiskati skoraj vso deželo, po smrti Augustina Codazzija, ki ga je pobrala mrzlica, pa sta delo dokončala Manuel Ancizar in Jose Trionimo Triana. Opisi etničnih skupin Caquete in Putumaya ki jih je naredil Codazzi se oddaljujejo od rasnega determinizma, ki je značilen za to obdobje (Arocha, 1984 a). Manuel Ancizar pa je objavil sredi XIX. stoletja Peregrinacion de Alpha (Romanje Alfe), ki je nedvomno bilo pomembno tako za kasnejši razvoj socialnega raziskovanja, kot tudi za literaturo v Kolumbiji. Kajt spodbudilo je zanimanje ljudi za etnične skupine, navade in zgodovino (Restrepo, 1984).

V letu 1880 je začela izhajati revija Anali za splošno izobrazbo (Anales de Instruccion Publica), v kateri je mnogo člankov, ki so zanimivi tudi za antropologe, prav tako pa tudi v delih Stalne komisije (Comision Permanente), ki je bila ustanovljena kot nadaljevanje Opisovalne komisije 1881. leta. (Uribe, 1980). Za drugo polovico XIX. stoletja je bilo značilno množično ustanavljanje raznih komisij, društev in podobnih zvez, le malo od njih pa je zaživelo in večini lahko pripišemo življenje enodnevnice, ki tudi ni pustilo nobenih pomembnejših del in vplivov. Skoraj vsa etnologija je bila v tem času povezana s proučevanjem indijanskih etničnih skupin in če vzamemo, da je bila ideološka klima večinoma nenaklonjena indijanskim kulturam, lahko logično zaključimo, da tudi etnologija kot znanost ni imela pogojev za svoj razvoj. Indijanske kulture so se označevale kot divjaške in barbarske, ki jih je treba v najboljšem primeru podvreči kulturni asimilaciji. Iz tega kroga se lahko izvzamejo Jorge Issacs s svojim delom o indijancih Sierre Nevade de Santa Marte (1884), ki se smatra za romantično etnološko delo, katerega cilj je prikazati »ameriške posebnosti«, obstoj amerišstva in njegovo vrednost pred španstvom, Uricoechea, Caledon in Manuel Uribe Angel (Pineda Camacho, 1984). To romantično gibanje na prehodu v XX. stoletje je doseglo svoj višek z romanom La VoráGINE, el diario Cova (Vrtinec, dnevnik Cova), ki ga je napisal Jose Eustasio Rivera ter oznanil poboje in druge grozovitosti, ki so jih storili nabiralci kavčuka nad indijanci Amazonije v začetku tega stoletja (Pineda Camacho, 1979). Prav tako kot gozdne skupine pa so bili podvrženi rasističnim in etnocidnim mišljenjem tudi andski indijanci.⁸ Tako lahko rečemo, da se je ponovno vrnil stari projekt imenovan »španstvo in katolicizem« in le cerkev in vera lahko morebiti spreobrneta Indijanca. Po letu 1870 pa zasledimo tudi ideološko gibanje

imenovano »spenserjanstvo«,⁹ ki so se ga oprijeli predvsem privrženci mestijcev. Z menjavo stoletja so se pokazale potrebe tudi po novi ekonomiji, ki pa je potrebovala tudi novo delovno silo, predvsem za ogromne plantaže kave. Suženstvo je bilo popolnoma odpravljeno 1851. leta in vladajoči razred Kolumbije ni imel druge alternative kot upoštevati črnca, Indijanca, mulata in mestijca ali pa uvoziti »novo kri« iz Evrope. Ob rasistični ideologiji se je tako počasi rojevala nova, ki je upoštevala »mešanca« kot koristen človeški element za deželo, kar pomeni v določenem smislu upoštevanje črne in »rdeče« rase, ne pa tudi njihove kulture.

Do prvih vrednotenj »manjvrednih« kultur pa je bilo treba počakati na trideseta leta in Antonio Garcio,¹⁰ kljub temu da še danes problem prvotnih prebivalcev tako zelenega kontinenta, kot Kolumbije v dostih primerih ni zadovoljivo rešen.

V začetku XX. stoletja se je začela industrializacija kmečkih področij, širitev komunikacijskega omrežja in rast mest. Nastajal je nov razred, delavski in s tem se je razvila tudi zavest pripadnosti k socialnemu razredu. Delavci so se povezali v sindikate in prišlo je do prvih kolektivnih protestov in stavk.¹¹

Med 1925 in 1930. letom sta nastali socialistična revolucionarna in komunistična stranka, ki sta propagirali socialni red z odprtimi strukturami in enotnostjo, znotraj katerega naj bi ljudje igrali aktivno vlogo uporabljajoč empirične, tehnološke in znanstvene dosežke. Tako kot celotno Latinsko Ameriko, je tudi Kolumbijo zajel vpliv oktobrske in mehiške revolucije s katero so jih seznanili Jose Carlos Mariategui, H. Castro Pozo, Victor Raul Hava in drugi latinoameriški misleci. Na površje je prišla misel o samoopredelitvi in leta 1929 so v Buenos Airesu na združenju komunistov iz vse Amerike glasovali za diktaturo »indijanskega proletariata«. Nekateri ideologi so razmišljali tudi o ustanovitvi »Republike Quechua in Aymara« v Peruju in o »Črni republiki vzhoda« na Kubi. (Pineda Camacho, 1984).

V Kolumbiji je Indijance, v Cauca, na jugu Tolime, v Huili in Sierri Nevadi de Santa Marti, povezovala skupna ideologija v boju za rešitev zemljiškega vprašanja. Vendar do revolucije delavskega razreda, kmečkih množic in Indijancev ni prišlo iz sledečih razlogov:

- a) rastoča industrija je vsrkala nezaposleni proletariat
- b) kmečke organizacije niso bile enotne
- c) indijanske organizacije niso sprejemale programa socialistov
- d) od masakra in zadušitve bananskega upora dalje se je uveljavila uporaba sile za pomiritev socialnih konfliktov
- e) liberalna vlada Lopeza Pumareja (1934—1938) je politično nevtralizirala sindikate in kontraelitistične grupe s tem, da jim je ponudila vladne službe, hkrati pa tudi sprejela nekaj predlogov socialistov (Fals Borda, 1969).

Prvič se je za rešitev indijanskega problema pojavila s socialistične perspektive, odprava rasistične miselnosti, ki je do tedaj bila v vsesplošni veljavi. Obdobje, ko je deželo zajel val socialističnega mišljenja in »indijanstva« je vplivalo tudi na formacijo socialnih ved. Odprlo je prihod sociokulturnih znanosti in sodobnih raziskovalnih metod, ki so temeljile na profesionalizmu in to je tudi povezano z nastankom domačega znanstvenega kadra. V tem času imamo opraviti z antropologijo, ki je bolj tehnična kot humanistična in ji je bil cilj strokovna objektivnost in nevtralnost. Lahko rečemo celo, da je bila odmaknjena od realnosti in življenjskih tokov.

Prvi etnologi in arheologi, ki so prišli v Kolumbijo, v večini iz severne Evrope in v manjši meri, a vseeno pomembni za razvoj antropološke znanosti, iz severne Amerike, so s seboj prinesli tudi zgodovinski partikularizem in difuzionizem. Tako je Konrad Theodor Preuss proučeval religijo in mitologijo indijancev Witoto in kozmične predstave Kogijev. Theodor Koch-Gránberg se je med leti 1903 in 1905 v Vaupesu posvečal različnim grupam Indijancev, njihovim jezikom in umetnosti (Reichel-Dolmatoff, 1965). Prav tako imamo podrobne opise lokacij, tehnologij, družine, življenjskih ciklov, verovanj, ... v etnografskih delih Erlanda Nordenskiölda in Henry Wassena o Indijancih Chocó in Cuna, ter Erlanda Jahna o Indijancih, ki prebivajo na polotoku Guajira in se sami imenujejo Wayúu (Friedemanin Arocha, 1985). Alden Mason iz Pokrajinskega muzeja v Čikagu je 1923. leta kot prvi znanstvenik sistematično opisal monumentalno arhitekturo Tairona v Sierrri Nevadi de Santa Marta (Reichel-Dolmatoff, 1985).

1934. leta je v Bogoti začela delovati Fakulteta za znanosti izobrazbe (Facultad de Ciencias de la Educación) z namenom izšolati učiteljski kader. Prvič so bili v šolstvo uvedeni predmeti kot so prazgodovina, antropologija, splošna, regionalna in ekonomska geografija, zgodovina starih civilizacij in sociologija. To so bili tudi prvi začetki poučevanja antropologije v Kolumbiji in njeni učitelji so bili Schotelius, Hernandez de Alba, Antonio Garcia, Francisco Socarras in Pablo Villa.

Kljub »spenserjanskemu« mišljenju, diletantski ideologiji in celo rasističnemu pogledu je treba poudariti aktivnost prof. Luisa Lopeza de Mese, ki je stimulirala sociološke in antropološke študije. Za časa njegovega ministristva je bila postavljena prva arheološka in etnografska razstava v Narodnem muzeju, ki je dala povod za ustanovitev Arheološkega narodnega servisa (Pineda Camacho, 1984).

Razvoj antropologije je pospešil tudi prihod antropologov, ki so pobegnili iz Evrope pred frankistično in nacistično nevarnostjo, ter drugo svetovno vojno. Med njimi omenimo: Justus W. Schoteliusa, Ernesto Guhla, Gerardo Reichel-Dolmatoffa, Jose de Recasensa in Pablo Villa (Duque, 1965; Pineda Camacho, 1979; Uribe, 1980).

V štiridesetih letih, ki so bila zelo plodna za razvoj antropološke znanosti sta nastali dve inštituciji, ki sta uokvirili delo etnologov:

a) Indijanski inštitut Kolumbije (Instituto Indigenista Colombiano), kot posledica prvega kongresa Indijancev Amerike v Patzcuaru (Mehika) in nadaljevanje v prejšnji dekadi začetega gibanja Bachué. Brez dvoma je bila njihova prva naloga ohranitev rezervatov, ki si so jih že začeli deliti tako veleposestniki kot država.

b) Etnološki narodni inštitut, kot oddelek Učiteljišča (Escuela Normal) bivše Fakultete za znanosti izobrazbe, z namenom izobraziti prve poklicne etnologue. Obe instituciji sta nastali 1941. leta in sta tudi večinoma združevali iste ljudi: Antonio Garcia, Gregorio Hernandez de Alba, Blanca de Molina, Edith Jimenez, Juan Friede, Alfredo Vasquez Carrizosa, Guillermo Hernandez Rodriguez, Luis Duque Gomez, Armando Solano, Gerardo in Alicia Reichel-Dolmatoff, Roberto in Virginia Pineda, Diego Castrillon, Luis Echavarría, I. Bustamante in druge. Večinoma so se iz teh razvili tudi kasnejši antropologi. Naloga obeh institucij pa je bila izpričana v delu Antonia Garcie »Preteklost in sedanost Indijanca« (1939): »... Izvor problematike Indijancev je v socialni ureditvi, zato je treba iskati rešitev v radikalni agrarni in politični spremembi dežele.« Razen v antropologiji pa se je njihovo pisanje odražalo kot socialni boj, ki je predvsem izrazil v delih Jose Tombeja in Diega Castrillona. 1947. leta se je

Indijanski institut Kolumbije priključil Institutu za ekonomske vede pri Narodni univerzi in postal tudi posvetovalni član Oddelka za zemljo in gozdove pri Ministrstvu za narodno ekonomijo (Pineda Camacho, 1979). Leta 1941 je prišel v Kolumbijo Paul Rivet,¹² kjer so ga pričakali Francisco Socarres, direktor učiteljišča; Gregorio Hernandez de Alba in Guillermo Nannetti, glavni pobudniki za ustanovitev etnološkega narodnega instituta. Z njegovim prihodom je inštitut dobil tudi novo vrednost in s tem so se začele naloge razlikovati od Indijanskega inštituta. Sile samega Riveta pa so bile uprte predvsem v boj proti nacizmu in znanost o človeku, kakor je imenoval antropologijo, je bilo eno od orodij, s katerim je treba premagati rasizem in razkriti segregacijske ideologije. Posvečal se je predvsem analizam materialne kulture, zbiranju lingvističnih podatkov in pri fizični antropologiji: antropometriji in sereologiji (različni avtorji, 1958). Pod njegovim vodstvom sta se izobrazili tudi prvi dve generaciji domačih etnologov.¹³ Inštitut za etnologijo in njegove podružnice, v za proučevanje pomembnih predelih dežele, so postali tako najpomembnejša kulturna ustanova. Učenci Paul Riveta so pokrivali vso deželo in opisovali ljudi in njihovo kulturo. Začelo se je zanimanje za mitologijo, uporabo narkotikov med indijanci, kolonizacijo ... in pričeli so izdajati etnološko revijo.¹⁴ V tem obdobju je prevladoval difuzionizem in funkcionalizem, dela so bila deskriptivna in kot metodologijo so uporabljali direktno opazovanje brez udeležbe in odprt razgovor. Iz tega lahko izznamemo že od začetka dela Gerarda Reichel-Dolmatoffa, ki je uporabljal tehniko opazovanja z udeležbo pri raziskavah Indijancev Kogi (Friedeman in Arocha, 1979).

Konec štiridesetih let pa so za kolumbijsko antropologijo nastopili težki časi, še posebno ko je na vlado prišel Laureano Gómez (1950—1953), ki je bil bolj naklonjen fašističnemu duhu, kot liberalom in socialistom. To je bila vladavina krvi, imenovana Nasilje (La Violencia). Mnogo antropologov je izgubilo svoje delovno mesto, na terenu ni bilo mogoče delati, podružnice so bile ukinjene. Prav tako so bile tudi težave s publiciranjem etnoloških del, saj so se mnoga smatrala za nasprotna tedanji politiki. Za vlado je bila osnovna vrlina »Katolicizem in španstvo« (ponovno), medtem ko črnci, Indijanci in mestijci tvorijo manjvredno skupino in so krivi, da je dežela zaostala. Prevladovalo je mnenje, da bi jih bilo treba iztrebiti skupaj z liberali, da bi lahko dežela napredovala. Zato ni čudno, če se je v petdesetih letih, še posebno od leta 1953 dalje, ko je vlada podaljšala Konkordat iz leta 1886 s Svetim sedežem in dala misijonom polnomočnost pri izobraževanju in raziskovanju nad tremi četrtinami ozemlja, razvila tako imenovana misionarska antropologija (Arocha, 1984 b; Pineda Camacho, 1984).

Kot posledica neugodne politične klime za indijanske etnične skupine se je tudi razvilo zanimanje za proučevanje kmečkega življenja. Pri Ministrstvu za delo se ustanovi Oddelek za kmečko socialno varnost, kjer se zaposlijo antropologi Luis Duque Gomez, Roberto Pineda Giraldo, Julio Cesar Cubillos, Francisco Antonio Velez in Milciades Chavez z namenom, da proučijo kmečki stan in možnosti za sociokulturno integracijo. Z namenom, da se utrdi razmajana država, se poveča udeležba antropologov kot poznavalcev socialnih razredov na raznih državnih funkcijah. Tako je Roberto Pineda Giraldo kot direktor Zavoda za planiranje uporabljal teorijo Malinowskega o kulturni dinamiki (Arocha, 1984 b).

Leta 1945 se je Arheološki narodni servis priključil Inštitutu za etnologijo, 1953. leta pa se je preimenoval v Inštitut za antropologijo, kar je označevalo predvsem, da so postale predmet raziskovanja tudi druge človeške grupe in ne samo Indijanci. 1952. leta Hernandez de Alba s Fe-

dericcijem, Fornaguero, Chavezem, Recasensem, Pinedo Giraldom, Duque Gomezom in drugimi kolegi ustanovi etnološko društvo. Kot ustanova za delo izključno z Indijanci pa se je v šestdesetih letih na pobudo Hernandea de Albe pri vladi ustanovil Oddelek za indijanske zadeve. 1962. leta se z namenom, da bi se preprečil monopol katoliških misijonov, podpiše pogodba z lingvističnim inštitutom iz ZDA (Instituto lingvistico de Verano), kar pa se kasneje izkaže za napačno in samo prilitje olja na ogenj. S strani antropologov so bila šestdeseta leta skromna, kar se tiče literature o Indijancih. Vendar pa lahko zasledimo dve pomembnejši deli, ki sta jih napisala Juan Friede: Izkoriščanje Indijancev v Kolumbiji pod vlado misijonov (*La Explotacion Indigena en Colombia bajo el Gobierno de las misiones*) 1963. leta in Victor Daniel Bonilla: Služabniki Boga in ljubitelji Indijancev (*Siervos de Dios y amos de Indios*) 1968, kar je tudi povzročilo odhod kapucinov iz Sibundoya (Pineda Camacho, 1979).

Šestdeseta leta so bila tudi obdobje, ko sta se na Univerzi de los Andes (1963) in na Narodni univerzi (1966) odprla oddelka za antropologijo in prevzela izobraževalno funkcijo Inštituta za antropologijo, ki jo je le-ta imel do 1964. leta, 1970. leta pa sta se odprla oddelka za antropologijo na Univerzi v Cauca in Antioquiji (Jimeno, 1984). V tem obdobju se je pod vplivom oddelka za sociologijo na Narodni univerzi začela tudi socialna antropologija, ki je dala poudarek mestnim raziskavam, vendar pa ji kljub temu lahko do sedemdesetih let pripišemo pozitivizem. Univerza de los Andes, ki je vseskozi združevala študente buržoazije liberalnega prepričanja (v nasprotju z Univerzo Javeriano, ki je pod cerkvenim okriljem in je konservativistična), je ohranila svoj tradicionalistični pogled tudi v antropološkem smislu in se pod vodstvom prof. Reichel-Dolmatoffa posvetila tako imenovani neodložljivi etnološki problematiki, to je proučevanju indijanskih skupin in njihovemu tradicionalnemu načinu življenja, ki izginja. Osnove za S. O. S. v etnologiji pa so bile dane že na IV. mednarodnem kongresu antropoloških znanosti in etnologije na Dunaju 1952. leta, kasneje 1956. leta pa se je v Filadelfiji (ZDA) ustanovil mednarodni komite za urgentno antropologijo, ki sta jo 1965. leta v Kolumbiji začela uvajati Gerardo in Alicia Reichel-Dolmatoff, ki imata tudi zasluge, da se je na Univerzi de los Andes odprl antropološki oddelek (Friedeman, 1984).

V tem času so poučevale še prve generacije antropologov, formirane zunaj univerze, ob pomoči mladih tujih docentov predvsem iz Francije in ZDA, ki so v začetku sedemdesetih let kot nezaželeni zapustili državo. Začne se zanimanje za Hegla, Marxa in v antropologiji za Morgana (Arocha, 1984 b). Kot študijska alternativa se sprejme historični materializem, iz teoretičnega okvira se preide v empirični. Opusti se teoretično poglobljanje in se da prednost praksi. V tem obdobju mnogo študentov odide med Indijance (po vzgledu Horacia Calla), predvsem v gozdnata področja Llanos in Amazonije. Istočasno pa postanejo kolumbijska področja zanimiva za tuje študente, ki tu iščejo svojo postdiplomsko tematiko. Tako Vaupes preplavijo angleški študentje, ki iz Leachove perspektive raziskujejo socialno strukturo, prav tako francoski študentje pod vplivom Jaulinove šole, medtem ko ameriški študentje osredotočijo svoje raziskave na tako imenovano ekološko antropologijo. Za razliko od domačih študentov tuji pridejo strokovno in denarno »podkovani«, kar jasno povzroči tudi različne rezultate v škodo domačih študentov in zato tudi negotovanje slednjih. Z namenom, da se to popravi, se sprejme 1973. leta resolucija 626-Bis, ki temelji na tem, da morajo tuji raziskovalci plačati trideset odstotkov od vsote, ki jo zahteva raziskava, Inštitutu za antropologijo Kolumbije. Vse raziskave, ki potekajo v kolumbijskem prostoru, tako tuji

kot domačini morajo prijaviti Inštitutu, kateri jih po svoji presoji lahko odobri ali zavrne (Uribe, 1980—81).

1969. leta je bilo na pobudo Horacia Calla, prof. na Narodni univerzi in sodelavca Inštituta za antropologijo, kot posledica etnocida nad Indijanci Cuiva v La Rubieri (1967), ustanovljeno Antropološko društvo Kolumbije z namenom preprečiti podobne accidente in obveščati domačo in tujo javnost. Protestno in zaradi nemoči, ki jo je imelo antropološko društvo pri nalogah, ki si jih je zadalo (etnocid nad Indijanci Guahibo v Planas 1970), je Horacio Calle 1973. leta odšel med Indijance na področje Putumayo z namenom, da se nauči »biti Indijanec«. Med svojim bivanjem med Indijanci je 1976. leta privolil v razgovor z Luisom Wiesnerjem, kjer je razložil svoje poglede na etnologijo. Predvsem je iskal kolumbijsko etnologijo, njegov cilj je bil proučiti stvarnost, da bi jo spremenil, njegova etika, najti skupni jezik z ljudmi iz baze in njegovo upanje, zavreči zaprte in neživljenjske akademske kroge. Spremembe, ki so pomembne za nadaljnji razvoj kolumbijske etnologije, bi bilo po njegovem mišljenju treba doseči v naslednjem:

1. Zavreči koncept akulturacije oziroma transkulturacije, ki prikriva osnovno življenjsko stvarnost, kajti z akulturacijo se vedno izgubi svojo identiteto in se sprejme, kar ti vsili dominantni razred.
2. Doseči nevtralnost politike do znanosti, kajti vsa znanost je okužena tako s strani vladajočega kot s strani vladanega razreda.
3. Treba se je posvetiti lokalnim skupnostim, kajti njihova problematika je določena v veliki meri na nivoju regije, nacionalnosti ali internacionalnosti.
4. Treba je živeti med ljudmi, ki se jih proučuje, da se vzpostavi zaupanje, ker sedanji način raziskovalcev s kasetofoni in fotografskimi aparati ter drugimi pripomočki odbija indijanske skupnosti pri sodelovanju in ustvarja razkorak med raziskovalcem in raziskovanim.
5. Publikacije dostikrat predstavljajo in imajo namen ustvariti prestiž med etnologi, ne koristijo pa raziskovanim in so v tem primeru brezsmiseln.
6. Zavreči angleški jezik, anglosaksonsko literaturo ter ekonomski imperializem z namenom, da se pokažejo lastne kulturne poteze.
7. Zavreči mišljenje, da ima kolumbijska etnologija svoj izvor v okviru severnoatlantskega kolonializma.

Leta 1978 se je vrnil na Inštitut za antropologijo, češ da sta se mišljenja med etnologi in pa situacija v državi spremenili, pa tudi zaradi prvega kongresa antropologov Kolumbije (Arocha, 1984 b).

1975. leta se ponovno odpro antropološke izpostave, ki pa jih na prehodu desetletja zapro, češ da ne dajejo pravega učinka in da so predrage. Poleg tega pa jim je v tem času denar potreben za raziskave projekta, ki potekajo v Izgubljenem mestu (Ciudad perdida). Ta projekt je še danes izvor denarnih težav, s katerimi se otepa Inštitut za antropologijo, pa tudi vzrok za negotovanje in nesoglasja med antropologi.

V zadnjem desetletju se pojavi tudi kopica neodvisnih antropologov, ki delujejo po naročilu velikih kompanij. Različni pogledi na znanost pripelejo tudi v tem pogledu do razdora in nesodelovanja med antropologi, kar se kaže danes tudi v sami vedi.

Če generaliziramo današnje stanje obeh oddelkov za antropologijo, ki predstavljata glavni ustanovi, kjer se formirajo bodoči antropologi, lahko rečemo, da se Narodna univerza bolj nagiba k francoski šoli, sociologiji

in strukturalizmu ter teoretičnemu poglobljanju, medtem ko je na Univerzi de los Andes v prednosti nova ameriška šola, tako imenovana ekološka antropologija.

Kljub vsemu pa ne moremo reči, da gre za velike razlike, kajti dosti je profesorjev, ki predavajo na obeh univerzah in čeprav sta programa za študij antropologije različna, usmeritev in izbor raznih študijskih predmetov oz. skupin zavisi od študentov samih.

Če za zaključek pregledamo, katere so ugotovitve v razvoju antropologije v Kolumbiji, lahko zaključimo da:

1. Prvotna dela, ki jih lahko štejemo za antropološka oziroma za njeno uporabnost so dela kronistov, misionarjev, potovalcev itd., vendar jih moramo upoštevati s pridržkom.
2. Močan vpliv cerkve na mnogo avtorjev še do prve tretjine tega stoletja, v manjši meri pa tudi kasneje.
3. Velika povezanost indijanskega vprašanja z razvojem antropologije.
4. Pomembnost evropskih in kasneje ameriških etnologov in antropologov pri razvoju kolumbijske antropologije.
5. Povezana je z »boržuaznim« razredom, kar je razvidno po tem, da je do leta 1978 na Narodni univerzi, ki je državna, diplomiralo 37 antropologov in na Univerzi de los Andes 164, to pa iz preprostega razloga, ker nižji razred nima denarja za »biti antropolog«, poleg tega pa je iz političnih razlogov Narodna univerza večkrat zaprta. Veliko težje je »narodnjakom« tudi dobiti zaposlitev. Na Institutu za antropologijo ni nobenega.
6. Razhajanja v pogledih antropologov, kar negativno vpliva na znanost.
7. Biti antropolog v Kolumbiji je težko tudi zaradi politične situacije in konfliktnih področij. Do mladih antropologov (le-ti so v večini) so nezaupljivi tako misionarji, kot tudi predstavniki varnosti. Prav tako pa so tudi mnoge indijanske etnične skupine postale nezaupljive do antropologov.

OPOMBE:

¹ V to so zajete štiri osnovne znanosti ameriške antropologije: fizična antropologija, socialno-kulturna antropologija, ki naj bi bila identična naši etnologiji, arheologija in etnolingvistika.

² Gibanje Bachue se je razvilo v tridesetih letih tega stoletja in je imelo skupno idejo ovrednotenja lastnega, aviohtonega, indoameriškega. To je bil nekakšen kreolski odgovor tedanjim političnim in socialnim silam in kot takega ga primerjajo z mehiško revolucijo ali političnim gibanjem v Peruju APRA (Alianza Popular Revolucionaria Americana — Revolucionarna ljudska zveza Amerike). V njem so sodelovali tako politični kot kulturni naprednjaki in indijanisti.

³ V začetku je bil Gregorio Hernandez de Alba samouk, ki se je 1936. leta priključil ameriškim raziskovalcem v Guajiri in kasneje tudi izdal monografijo »Etnología Guajira«. Po ustanovitvi Arheološkega servisa je odšel študirati v Pariz k Marcelu Mausu in Paul Rivetu. Tu se je družil z Metrauxom, Alfonsom Casom in Soustellem in se tudi navzel misli Durkheima. Njegov pozitivistični duh se kaže v delu La interpretación de la indígena en el siglo XX. — Interpretacija indijanstva v XX. stoletju (1943). Poznanstvo s Paul Rivetom je tudi vplivalo na Rivetov prihod v Kolumbijo. Bil je gonilna sila pri ustanavljanju raznih institucij za proučevanje Indijancev in izboljšanje njihovega statusa in razmer.

⁴ 1522. leta je Pascual Andagoya kot prvi pristal na obali Nove Granade, današnje Kolumbije, medtem ko je že 1513. leta Vasco Nuñez de Balboa pristal na obalah današnje Paname, ki je tedaj in vse do XX. stol. pripadala Kolumbiji.

⁵ Seznanjanje in v veliki meri nič več. Njihova literatura je v glavnem anekdotska in nam prikazuje napačno predstavo o Indijancih. Med svetle izjeme lahko štejemo dela Marcelina de Castelviya, Henrija Rochereauja, Pedra Faboja in še nekaj drugih. Zalostno pa je, da še danes misionarji, ki jih Reichel-Dolmatoff imenuje »zadnji konkvistadorji Amerike«,asedajo gozdna področja Kolumbije in uporabljajo metode kot so jih pred štirimi in pol stoletji, ter si prilaščajo pravico superiornosti in uničevanje drugih kultur (Reichel-Dolmatoff, 1977).

⁶ »Pri primitivnih ameriških nacijah, če sledimo idejam prvih kronistov, se ni dalo ločiti ideje o barbarstvu. V tistih časih sledimo vernosti in pisateljem, ki so navadno bili člani verske skupine in niso mogli videti ljudi, ki niso imeli istih verovanj, ampak so bili za njih bedasti in so jih poniževali. Označevali so jih za barbabe, brez da bi

poznali njihove civilne inštitucije, njihov državni in družbeni red ter zakone. Imamo več kot eno možnost, da spremenimo ideje, ki so nam jih dali drugi o teh nacijah, da vzamemo peresa in spremenimo mišljenja, ki so razširjena med ljudmi že tristo let... Ko govorimo o ameriški civilizaciji, ne smemo mešati nomadskih skupin all nasefij, ki so se nahajala v gozdu s tistimi, ki so dosegla svojo stalno poselitev v Mehiki, Cuzcu in Bogoti.« (Uricoechea, b. d. p. 25, 26, 27). Očitno je, da je tu mislil na »visoke« kulture Aztekov, Majev, Inkov in Muisca, ki jih je po njegovem in žal še danes, vse prevečkrat prisotnem mišljenju, treba ločevati od tako imenovanih »manj« razvitih.

- ⁷ Prvi izmed treh (mita, huasipungo) izkoriščanj Indijancev, ki se je izražal predvsem v delu na poljih v zameno, ker so jih lastniki polj varovali in pripravljali na katoliško vero.
- ⁸ »Bolj, ko se opazuje čistega Indijanca vzhodnih kordiljer Andov, bolj je opazovalec prepričan v resnico, da čistega Indijanca ni možno asimilirati in ga spreobrniti v družbeno in verno biče, ter ga pripraviti za šolsko izobrazbo, z malenkostnimi posegi. Toliko časa je puntar, dokler ne križa svoje krvi z višjo raso... kot je španska. Ni druge rešitve kot je ta z mešanjem in to šele po tretji ali četrti generaciji, kajti mešanec prve generacije je navadno zavisten, zloben, zahrbtn, izdajalski in nehvaležen. Če ga drugostopenjsko mešanje ne izboljša, lahko rečemo, da prevladujejo nekatere slabe indijanske lastnosti« (Samper, 1887 p. 192).
- ⁹ Imenovano po Herbertu Spencerju, filozofu in pristašu evolucionizma. Žal so v Kolumbiji njegovo filozofijo spreobrnil v razizem »sans phrase« (Palacios, 1983).
- ¹⁰ Antonio García, rojen 1912. leta, po izobrazbi pravnik, ki pa se je ob svojem primarnem delu vse življenje ukvarjal s problematiko Indijancev. Tako je leta 1932 sodeloval pri ustanovitvi Indijanske lige Cauce in 1941. leta pomagal ustanoviti Indijanski institut Kolumbije, katerega predsednik je bil dolga leta. Umrl je leta 1982. Med njegove članke, ki obravnavajo problematiko Indijancev in so pomembni tudi z etnološkega vidika, se prištevajo: Pasado y presente del Indio — Preteklost in sedanjost Indijanca (1939), El problema indígena en Colombia — indijski problem v Kolumbiji (1944), ki indigenismo en Colombia. Genesis y evolucion — Indijanstvo v Kolumbiji. Geneza in evolucija (1945), Bases de una política indigenista — Osnove za indijansko politiko (1945), Regímenes de salarizado indígena — Režimi plačila indijancev (1948) (Pineda Camacho, 1982).
- ¹¹ Tako so stavkali pristaniški delavci na atlantski obali 1918. leta, delavci Tropical Oil Company 1924. leta in 1928. leta so se uprli delavci v bananinih nasadih (Fals Borda, 1969).
- ¹² Paul Rivet je prišel v Kolumbijo, star 65 let, že kot priznan znanstvenik in ustanovitelj antropološkega muzeja v Parizu (Musée de l'homme). Kot amerikanist je v Kolumbijo prihajal že prej, toda tokrat kot ubežnik pred nemško okupacijo in kaznijo. Bil je socialni demokrat, prokomunist in član odporiškega gibanja. V Kolumbijo ga je povabil predsednik Eduardo Santos, da prevzame mesto direktorja Instituta. Vendar pa v Kolumbiji ni pustil veliko sledov iz tega obdobja, saj je že 1943. leta odšel v Mehiko.
- ¹³ Prva generacija: Eliécer Silva Celis, Graciliano Arcila Vález, Gabriel Giraldo Jaramillo, Edith Jimenez de Muñoz, Blanca Ochoa de Molina, Luis Duque Gomez, Ceballos Alberto in Alicia Dussan de Reichel-Dolmatoff, Druga generacija: Roberto Giraldo Pineda, Virginia Gutierrez de Pineda, Julio Cesar Cubillos, Carlos Angulo Valdé, Milciades Chávez, Alfonso Cesar Augusto, Uscategui Nestor, Velasquez Rogelio, Zuluaga Mejía Julian (Friedeman y Arocha 1979, Uribe 1980).
- ¹⁴ Denar za izdajo etnološke revije in raziskave je prihajal iz De Gaullovega komiteja za svobodno Francijo, katerega sedež je bil v Mehiki.

OMENJENA LITERATURA:

- ARROCHA RODRIGUEZ, Jaime
1984 a Antropología en la historia de Colombia: Una visión p. 27—130. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogota, Kolumbija.
- ARROCHA RODRIGUEZ, Jaime
1984 b Antropología propia: Un programa en formación, p. 253—300. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogota, Kolumbija.
- BARRERA, Eduardo M.
1985 Los aborígenes guayugés del siglo XVIII. Lámpara 99 (23): 20—28, Compañía Exon Colombiana Ltda. Bogota, Kolumbija
- DUQUE GOMEZ, Luis
1965 Prehistoria: Etnohistoria y arqueología. Historia Extensa de Colombia. Vol. I., Bogota, Kolumbija
- FALS BORDA, Orlando
1969 Subversion and social change in Columbia. Columbia University Press, New York, ZDA
- FRIEDEMÁN, Nina S. de
1984 Ética y política del antropólogo: Compromiso profesional. p. 381—428. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogota, Kolumbija

- FRIEDEMANN, Nina S. de in AROCHA, Jaime
1979 Bibliografía anotada y directorio de antropólogos colombianos. Sociedad Antropológica de Colombia. Bogotá, Kolumbija.
- FRIEDEMANN, Nina S. de in AROCHA, Jaime
1985 Herederos del Jaguar y la anaconda. Carlos Valencia editores. Bogotá, Kolumbija.
- JIMENO, Myriam
1984 Consolidación del Estado y Antropología en Colombia. p. 157—195. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogotá, Kolumbija
- PALACIOS, Marco
1983 Café en Colombia 1850—1970. Ancora editores. Bogotá, Kolumbija
- PINEDA CAMACHO, Roberto
1979 Etapas de la antropología Colombiana. El Espectador. Magazin Dominical, 29. julij, Bogotá, Kolumbija
- PINEDA CAMACHO, Roberto
1982 Antonio García y el indigenismo en Colombia. pl-5 Noticias Antropologías. Sociedad Antropológica de Colombia, Bogotá, Kolumbija (Maj-junij)
- PINEDA CAMACHO, Roberto
1984 La reivindicación del indio en el pensamiento social Colombiano 1850—1950. p. 197—252. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogotá, Kolumbija
- Razni avtorji
- 1958 Homenaje al Profesor Paul Rivet. Academia Colombiana de Historia. Fondo Eduardo Santos. Editorial ABC, Bogotá, Kolumbija
- REICHEL-DOLMATOFF, Gerardo
1965 Colombia. Frederick A. Praeger, New York, ZDA
- REICHEL-DOLMATOFF, Gerardo
1977 El misionero ante las culturas indígenas. Antropología y evangelización: un problema de iglesia en América Latina. 2. izdaja Ectudios Antropológicos. p. 419—432 Colcultura. Bogotá, Kolumbija
- REICHEL-DOLMATOFF, Gerardo
1985 Los Kogi. Una tribu de la Sierra Nevada de Santa Marta. 2. izdaja Procultura I. del Bogotá, Kolumbija
- RESTREPO, Olga
1984 La comisión corográfica y las ciencias sociales. p. 131—158. Un siglo de investigación social. Antropología en Colombia. Etno. Bogotá, Kolumbija
- SAMPER, María José
1987 Filosofía de Cartera. Bogotá, Kolumbija
- URIBE T., Carlos A.
1980 La antropología en Colombia. América Indígena 40(2): 281—308, Méjico, Méjica
- URIBE T., Carlos A.
1980—Contribución al estudio de la historia de la Etnología Colombiana (1970—1980). Re-
1981 vista Colombiana de Antropología. Instituto Colombiano de Cultura. Bogotá, Kolumbija
- URICOECHA, Ezequiel
b. d. Antigüedades neograndinas. Biblioteca de Cultura Aldeana No. 45 Bogotá, Ministerio de educación. Kolumbija

Blaž Telban

DEVELOPMENT OF ANTHROPOLOGY IN COLUMBIA

As a science anthropology has acquired its scientific identity and institutionalization only recently. The article starts with the history of social sciences and humanities and their development from the time of the discovery of Columbia. The first written works which can be considered anthropological were written by missionaries and travellers. Later works were greatly influenced by the church and by the teachings of American as well as European anthropologies. Nowadays the opinions of Columbian anthropologists differ greatly, this being partly a result of a difficult political situation in the country. Young Columbian anthropologists have to fight distrust of missionaries as well as some Indian ethnic groups.